

Sygn. akt I CSK 510/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Wojciech Jan Katner

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa J.Ł., J.S., T.G., W.K., A.K., W.R., A.M., P.U. i L.M.

przeciwko M. Spółce z o.o.

o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia

Wspólników z dnia 10 marca 2006 r.,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 czerwca 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 kwietnia 2008 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powodowie [...] wnieśli o stwierdzenie nieważności lub na wypadek nie uwzględnienia tego żądania o uchylenie uchwały wspólników M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, podjętej na zgromadzeniu wspólników w dniu 10 marca 2006 r. w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego o kwotę 205.000 zł. Wyrokiem z dnia 20 lutego 2007 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił uchwałę. Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2008 r. oddalił apelację pozwanej od tego wyroku. Rozstrzygnięcie to zostało oparte na ustaleniu, że jeden ze wspólników – A.K. nie został zawiadomiony o zgromadzeniu, na którym podjęta została uchwała, a drugi – J.S. został dopuszczony do głosowania tylko z prawem jednego głosu, podczas gdy posiadał on dwadzieścia osiem udziałów. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska pozwanej, według którego A.K. i J.S. utracili status wspólników, albowiem ich udziały uległy umorzeniu. Wprawdzie w dniu 18 lipca 2002 r. pozwana rozwiązała z nimi umowę o pracę, a § 11 umowy spółki w brzmieniu wówczas obowiązującym przewidywał przymusowe umorzenie udziałów w przypadku rozwiązania umowy o pracę, ale to postanowienie umowy Sąd Apelacyjny uznał za zapis zmierzający do obejścia prawa (instytucji wyłączenia wspólnika – art. 266 § 1 k.s.h.) i w konsekwencji umorzenie udziałów w oparciu o to postanowienie za „bezpodstawne”. Przyjął, że nie zawiadomienie o zgromadzeniu wspólników A.K. i nie dopuszczenie do głosowania J.S. wszystkimi posiadanymi przez niego udziałami uzasadnia stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały, jako sprzecznej z ustawą (art. 252 § 1 k.s.h.). Wprawdzie Sąd pierwszej instancji uchylił uchwałę (art. 249 § 1 k.s.h.), ale zdaniem Sądu Apelacyjnego „orzeczenie Sądu Okręgowego ostatecznie należało uznać za zasługujące na aprobatę, albowiem eliminuje z porządku prawnego wadliwą uchwałę”.

Wyrok wymieniony na wstępie zaskarżyła skargą kasacyjną pozwana. Podstawą skargi jest I. naruszenie prawa materialnego – 1) art. 250 k.s.h., 2) art. 254 § 1 i 4 oraz art. 2 k.s.h. i art. 58 k.c., 3) art. 249, 252 i 254 k.s.h. a także II. naruszenie przepisów postępowania, a to art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1, art. 378 § 1, art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 212 w zw. z art. 391 § 1, art. 217 § 2, art. 224 § 1, art. 382, art. 227, art. 232, art. 233 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 479¹² § 1 k.p.c. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Podstawa skargi kasacyjnej w postaci naruszenia przepisów postępowania nie uzasadnia uwzględnienia skargi. Jeżeli nawet w skardze zasadnie zarzucono naruszenie przepisów postępowania, to uchybienia te nie mogły mieć istotnego wpływu na wynik sprawy.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku wprawdzie w ogóle nie odnosi się do kwestii legitymacji procesowej powodów, ale zawiera wyjaśnienie podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia pozwalające na kontrolę wyroku w ramach podstaw kasacyjnych, na których oparta została skarga kasacyjna (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Zarzut naruszenia art. 316 § 1 w zw. z art. 391 k.p.c. skarżąca oparła na twierdzeniu o przyznaniu przez pełnomocnika powodów na rozprawie przed Sądem Apelacyjnym w dniu 23 kwietnia 2008 r. faktu umorzenia udziałów wszystkich powodów z wyjątkiem A.K. Jednakże protokół rozprawy nie stwierdza zaistnienia tego zdarzenia. Nie uwzględnienie go przez Sąd Apelacyjny nie może zatem być przedmiotem skutecznego zarzutu.

Podstawę zaskarżonego wyroku stanowi m.in. ustalenie treści umowy spółki w chwili rozwiązania umowy o pracę z A.K. i J. S. (18 lipca 2002 r.), tj. w chwili miarodajnej dla oceny, czy na skutek rozwiązania z nimi umowy o pracę udziały ich uległy umorzeniu, a co za tym idzie, czy w chwili podejmowania zaskarżonej uchwały mieli oni status wspólników. Dla oceny tej nieustalenie zmiany umowy spółki dokonanej w dniu 3 grudnia 2005 r. nie miało znaczenia. Nie ustalenie tej zmiany nie wpłynęło na rozstrzygnięcie sprawy także i dlatego, że podstawą uchylenia zaskarżonej uchwały nie była ocena jej zgodności z umową spółki (o treści obowiązującej w chwili podejmowania tej uchwały) lecz stwierdzenie uchybień formalnych przy podejmowaniu uchwały.

Ze względu na przepis art. 398³ § 1 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Podstawy tej nie może zatem stanowić m.in. zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Umorzenie udziałów A.K. i J.S. było argumentem obrony pozwanego w sprawie. Powodowie nie mieli obowiązku już w pozwie zamieszczać twierdzenia,

że udziały nie zostały umorzone i zgłaszać dowody na poparcie tego twierdzenia (art. 479¹² § 1 k.p.c.).

II. 1. Dla uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 250 k.s.h. skarżąca powołała się na fakt umorzenia udziałów wszystkich powodów. Kwestię umorzenia udziałów Sąd Apelacyjny rozważał jedynie co do powodów A.K. i J.S. W sprawie brak jest ustalenia o umorzeniu udziałów pozostałych powodów. Ponieważ w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), co do tych powodów zarzut naruszenia art. 250 k.s.h. jest niezasadny. Uznanie przez Sąd Apelacyjny, że nie doszło do umorzenia udziałów powodów A.K. i J.S. nie było wynikiem zastosowania (nie zastosowania) art. 250 k.s.h. Przyjęcie na podstawie tego przepisu, że są oni legitymowani do zaskarżenia uchwały wspólników było konsekwencją ustalenia, że są oni wspólnikami pozwanej. Ocena prawidłowości tego ustalenia wiąże się zaś z kolejnym zarzutem podniesionym w skardze kasacyjnej w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

2. Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 254 § 1 i 4 oraz art. 2 k.s.h. i art. 58 k.c. należy zauważyć, że przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, iż na skutek rozwiązania umowy o pracę z powodami A.K. i J.S. nie nastąpiło umorzenie ich udziałów, było wynikiem uznania przez ten Sąd, że § 11 umowy spółki w brzmieniu wówczas obowiązującym, który zdaniem pozwanej był podstawą przymusowego umorzenia udziałów, jest postanowieniem zmierzającym do obejścia prawa, wobec czego – jak należy rozumieć stanowisko Sądu – jest postanowieniem nieważnym i nie dawał on podstawy do umorzenia udziałów. Wbrew temu co utrzymuje skarżąca, Sąd Apelacyjny nie stwierdził w ten sposób nieważności uchwały wspólników, która nie została we właściwym trybie zaskarżona (art. 249 i art. 252 k.s.h.), wobec czego obowiązywała w stosunkach pomiędzy spółką a wspólnikami (choćby stosownie do art. 252 § 4 k.s.h. upływ terminów do zaskarżenia uchwały nie wyłącza możliwości podniesienia zarzutu jej nieważności). Jak wynika z ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku (brak w tym zakresie odmiennych ustaleń), § 11 umowy spółki w brzmieniu obowiązującym w chwili rozwiązania umowy o pracę z powodami A.K. i J.S. nie był wynikiem uchwały wspólników o zmianie umowy spółki, ale był postanowieniem umowy zawartej przy powstaniu

spółki. Nie mógł więc on być kwestionowany w drodze powództwa o uchylenie (art. 249 k.s.h.) albo stwierdzenie nieważności uchwały wspólników (art. 252 k.s.h.). Wprawdzie sąd rejestrowy badał, czy dołączona do zgłoszenia spółki do rejestru umowa spółki jest zgodna pod względem formy i treści z przepisami prawa (art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz.U z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.), ale nie wyłącza to zarzutu, że jest ona (zawarte w niej postanowienie) nieważna, jako sprzeczna z ustawą, ma na celu obejście ustawy albo jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Podstawą stwierdzenia nieważności – na użytek sprawy, w której podniesiony został zarzut nieważności – jest przepis art. 58 k.c. w związku z art. 2 k.s.h.

Omawianym zarzutem rozpoznawanej skargi kasacyjnej nie objęta została kwestia zasadności uznania przez Sąd Apelacyjny, że § 11 umowy spółki w brzmieniu, które podlegało ocenie, jest nieważny. Kwestia ta uchyla się więc spod oceny Sądu Najwyższego (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

3. Zarzucając naruszenie art. 249, 252 i 254 k.s.h. skarżąca ma rację, że uchylenie zaskarżonej uchwały orzeczone przez Sąd Apelacyjny nastąpiło pomimo braku stwierdzenia istnienia przesłanek do takiego rozstrzygnięcia. W sprawie nie zostało bowiem ustalone, że treść uchwały wspólników z dnia 10 marca 2006 r. w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego jest sprzeczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie wspólnika (art. 249 § 1 k.s.h.). Wprawdzie uchwała wspólników może być sprzeczna z ustawą, jeżeli przy jej podjęciu naruszone zostały przepisy ustawy określające zasady podejmowania uchwał (uchybień formalne), ale takie uchybień mogą powodować nieważność uchwały (art. 252 § 1 k.s.h.) tylko wówczas, gdy miały wpływ na treść uchwały. Pogląd taki, znajdujący zastosowanie do powództw dotyczących uchwał organów różnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie będących osobami prawnymi, należy przyjąć za utrwalony w orzecznictwie (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 grudnia 1998 r., I CKN 243/98, OSNC 243/98, z dnia 16 października 2002 r. IV CKN 1351/00, OSNC 2004, nr 3, poz. 40, z dnia 8 lipca 2004 r., IV CSK 543/03, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 132, z dnia 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31, z dnia 10 marca 2005 r., III CSK 477/04, Wokanda 2005, nr 5-7, s. 15,

z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 285/07, niepubl., z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 253/08, niepubl.). Tymczasem uznanie przez Sąd Apelacyjny, że nie zawiadomienie o zgromadzeniu wspólników A.K. i nie dopuszczenie do głosowania J.S. wszystkimi posiadanymi przez niego udziałami uzasadnia stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały, nie poprzedzone zostało ustaleniami pozwalającymi na przyjęcie, że wskazane uchybienia miały wpływ na treść uchwały. Uzasadnia to zarzut naruszenia art. 252 k.s.h.

Osobną kwestię stanowi zaaprobowanie przez Sąd Apelacyjny wyroku sądu pierwszej instancji uchylającego zaskarżoną uchwałę wspólników w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny uznał, że zachodzi podstawa do stwierdzenia jej nieważności. Po pierwsze, inne są przesłanki uchylenia uchwały wspólników (art. 249 § 1 k.s.h.) a inne stwierdzenia nieważności takiej uchwały (art. 252 § 1 k.s.h.), aczkolwiek rację ma Sąd Apelacyjny, że mogą być przypadki, gdy równocześnie spełnione są przesłanki uchylenia i stwierdzenia nieważności uchwały. Inne są też skutki uchylenia i stwierdzenia nieważności uchwały wspólników (*ex nunc*, *ex tunc*, aczkolwiek jest to sporne). Po drugie, o treści rozstrzygnięcia sądu decyduje żądanie powoda (art. 321 § 1 k.p.c.). Powodowie zgłosili żądanie określone w nauce procesu cywilnego jako żądanie ewentualne, a nie jako żądanie alternatywne, jak błędnie zakwalifikowane ono zostało w sprawie. Oznacza to, że o uchyleniu zaskarżonej uchwały wspólników sąd mógł orzec tylko w razie uprzedniego oddalenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały. Było to jednakże uchybienie sądu pierwszej instancji, nie wytknięte w apelacji pozwanego. Jako zdarzenia procesowe pozostały: wydanie przez Sąd pierwszej instancji wyroku uchylającego uchwałę wspólników i zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu drugiej instancji oddalającego apelację, aczkolwiek Sąd ten uznał, że zachodzi podstawa do stwierdzenia nieważności uchwały. Wyrok Sądu Apelacyjny oznacza utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji uchylającego uchwałę wspólników, pomimo że nie zostały ustalone przesłanki uzasadniające w świetle art. 249 § 1 k.p.c. takie orzeczenie. Nie jest wystarczającym uzasadnieniem rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd Apelacyjny to, że według tego Sądu uchylenie uchwały wspólników – jak należy rozumieć, tak samo jak i stwierdzenie jej nieważności – eliminuje uchwałę z obrotu prawnego. Nie można bowiem pomijać,

na co wskazano już wyżej, odmiennych przesłanek uchylenia i stwierdzenia nieważności uchwały wspólników i różnych ich skutków.

Z przyczyn przytoczonych w pkt II. 3 Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.) i na podstawie art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. orzekł w przedmiocie kosztów postępowania kasacyjnego.